

Till Socialdepartementet
Diarienummer S2026/01107

Stockholm 2026-09-25

Apotekarsocietetens remissvar avseende Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan – Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist (SOU 2026:22)

Apotekarsocieteten är en ideell förening, vars stadgar godkänts av regeringen. Föreningens syfte är att verka för en bra utveckling och användning av läkemedel och medicinteknik. Medlemmarna återfinns inom hela kedjan från utveckling och innovation till användning och uppföljning samt inom forskning i alla delar av denna kedja och representerar olika professioner.

Apotekarsocieteten delar utredningens bedömning att samhället behöver fler och tydligare verktyg för att förebygga och hantera läkemedelsbrister samt att nationell samordning behöver stärkas. Utredningens förslag är i huvudsak väl avvägda och utgör viktiga steg för att öka robustheten i läkemedelsförsörjningen. De senaste årens bristsituationer har visat att enskilda aktörer inte ensamma kan hantera försörjningsstörningar. Ett nationellt samordnat system stärker robustheten och bidrar till mer jämlik tillgång till läkemedel.

God beredskap bygger på att normalsituation fungerar. Detta blir särskilt viktigt om nya distributionsvägar öppnas. Apotekarsocieteten vill särskilt framhålla tre områden som vi tror är avgörande för att förslagen ska fungera ändamålsenligt i praktiken:

- förutsättningarna för retur av fullgoda läkemedel bör utvecklas
- spårbarhet och informationsdelning måste säkerställas genom hela läkemedelskedjan
- den nationella inköpscentralen behöver säkerställa kontinuerlig operativ kompetens och marknadskännedom.

3.4 Fördelning och omfördelning bör följa den vanliga försörjningskedjan så långt det är möjligt **Avsnitt 3.4.1 Läkemedel bör i första hand fördelas**

Apotekarsocieteten ser positivt på den stegvisa modell som beskrivs i betänkandet och instämmer i utredningens bedömning att läkemedel i första hand bör fördelas inom den ordinarie försörjningskedjan. Fördelning genom etablerade distributionskanaler ger bättre förutsättningar för kvalitetssäkring, spårbarhet, kontroll och effektiv logistik än åtgärder som innebär att läkemedel behöver återtas eller omfördelas mellan flera aktörer.

Avsnitt 3.4.2 Returer kan bidra till att fördelning kan ske i större omfattning

Apotekarsocieteten ser mycket positivt på att utredningen lyfter returer som ett verktyg för att stärka möjligheterna till fördelning av läkemedel. Föreningen anser dock att returfrågan kan utvecklas ytterligare. Returflöden bör inte enbart betraktas som ett verktyg vid bristsituationer utan som en del av en långsiktigt hållbar läkemedelsförsörjning. På öppenvårdsapotek fungerar inte detta tillfredsställande idag. Om det vittnar både representanter för apoteken och läkemedelsföretag, om än med olika infallsvinklar.

Apotekarsocieteten anser att vårdgivare även i normalsituationer bör ges möjlighet att returnera kuranta läkemedel till sjukhusapoteksfunktion för vidare användning under förutsättning att kvalitet, spårbarhet och ansvarsförhållanden kan säkerställas samt att ansvarsförhållandena är tydliga. Det kräver dock en justering av Läkemedelsverkets författning 2012:8 och berörs inte av det aktuella betänkandet.

Det framgår inte om utredningen har bedömt att det inte föreligger något behov av frivilliga returer som ett steg i eskaleringstrappan av åtgärder. Med tanke på de olika typerna av verksamhet och deras storlek kan det finnas skäl att överväga en anpassning av returmöjligheter där fullgoda läkemedel i öppenvårdsapoteks lager skulle kunna returneras för vidare användning, givet att krav på kvalitet, spårbarhet och korrekta förvaring är uppfyllda. Förutsättningarna för kvalitetssäkrade returflöden från såväl vårdgivare som öppenvårdsapotek bör utredas vidare i syfte att minska kassation, förbättra resursutnyttjandet och stärka samhällets beredskap.

Avsnitt 3.4.5 Tvingande omfördelning

Apotekarsocieteten delar utredningens bedömning att möjligheten till tvingande omfördelning behöver finnas när andra åtgärder inte är tillräckliga. Det är då nödvändigt att beakta spårbarhet, och verifiering i e-verifikationssystemet enligt tillämpningen av förfalskningsdirektivet (FMD).

Öppenvårdsapotekens normala rutiner för avaktivering är väl anpassade för omfördelning eftersom de avaktiverar läkemedel först när de expedierar dem. För sjukhus ser rutiner för avaktivering av läkemedel i e-verifikationssystemet olika ut i olika regioner. Omfördelningslösningar bör utformas så att de inte försvårar verifiering av läkemedels äkthet eller försvagar de säkerhetssystem som byggts upp för att motverka förfalskade läkemedel.

3.6 Berörda aktörer bör samverka för att hantera läkemedelsbrist

De krav som en samverkansstruktur bör uppfylla är väl formulerade av utredningen. En förutsättning för förslaget är att berörda aktörer har tillgång till en gemensam och aktuell lägesbild. Det behöver vara tydligt vilka aktörer som ska agera, när de ska agera och på vilket informationsunderlag besluten fattas. Apotekarsocieteten anser därför att informationsdelning och operativ samverkan bör ges en central plats i det fortsatta genomförandet. Det måste vara tydligt när de olika faserna i åtgärdstrappan inträder för att öka tydligheten och förutsebarheten vid tillämpningen.

Kapitel 4 Nationell funktion för samordning och inköp av läkemedel

Avsnitt 4.1 Behovet av en nationell funktion för samordning och inköp av läkemedel

Apotekarsocieteten tillstyrker i huvudsak förslaget om en nationell funktion för samordning och inköp av läkemedel. En nationell inköpsfunktion kan utgöra ett viktigt komplement i situationer där ordinarie marknadsmekanismer inte är tillräckliga för att säkerställa tillgången till kritiska läkemedel.

Föreningen vill dock framhålla att funktionens effektivitet avgörs av dess förmåga att upprätthålla kompetens och marknadskännedom över tid, såväl i normalläge som vid kris. Eftersom funktionen huvudsakligen är avsedd att användas i särskilda situationer behöver det säkerställas att relevant

kompetens om läkemedelsmarknaden, distributionskedjorna och försörjningsflödena kan bibehållas även mellan aktiveringar.

Apotekarsocieteten vill betona betydelsen av samordning med befintliga nationella funktioner såsom Control Tower. Apotekarsocieteten instämmer i att den fortsatta utformningen bör präglas av nära samverkan med redan etablerade strukturer för försörjningsuppföljning och samordning.

Kapitel 9.2 Konsekvenser av utredningens förslag om en nationell funktion för samordning och inköp av läkemedel

Avsnitt 9.2.10 Övriga konsekvenser – konsekvenser för miljön

Utredningen identifierar en risk för att receptläkemedel kan behöva destrueras om de inte är förbrukade när bristsituationen upphör. I det fortsatta arbetet för det tydliggörs hur kvarvarande lager ska omsättas eller avvecklas för att minimera kassation.

För Apotekarsocieteten
Lena Ring Wettermark, vd

Teresa Matérn, chef kommunikation och policy

Apotekarsocieteten
Post- och besöksadress: Wallingatan 26 A, 111 24 Stockholm
Telefon/mobil: 070-726 18 57
E-post: teresa.matern@apotekarsocieteten.se
www.apotekarsocieteten.se